

LIBRIS

We know
books

Seria de autor

Ioan-Aurel Pop

HUNEDOREȘTII

O familie europeană

Ediția a II-a, revăzută și adăugită

ACADEMIA ROMÂNĂ

Centrul de Studii Transilvane

EDITURA ȘCOALA ARDELEANĂ

Cluj-Napoca

2026

Cuprins

Cuvânt introductiv	7
Notă asupra cărții	15
Evul Mediu printre români	17
La începuturile Hunedoreștilor	47
Disputa pentru Țara Hațegului dintre voievozii români și regii ungari în secolul al XIII-lea	49
Conștiința publică despre statutul românilor din Transilvania și Ungaria în Evul Mediu	63
Urmări ale unirii religioase de la Florența reflectate în documente din 1442	81
Familia lui Iancu	101
Despre originea etnică și geografică a familiei de Hunedoara	103
Comentarii asupra unor documente dintre anii 1435 și 1439 referitoare la „Ioan/Iancu Românul”	113
„Io Iancul voevod...”	126
Personalitatea și epoca lui Iancu de Hunedoara reflectate în însemnările de pe un incunabul de la 1481	134
Numele din familia Hunedoreștilor – de la izvoarele de epocă la istoriografia contemporană	154
Moștenirea lui Iancu	189
Acțiuni politice ale lui Iancu de Hunedoara în anii 1454-1455	191
Bătălia de la Belgrad (1456) în mărturii venețiene	203
Chestiunea apărării „Republicii creștine” la jumătatea secolului al XV-lea (rapoarte milaneze din 1456 despre întâmplările de la Dunărea Mijlocie și de Jos)	214
Iancu de Hunedoara și geneza „Cavalerului Alb” al Occidentului	241

Mărturii italiene despre asaltul otoman asupra creștinătății (vara anului 1462)	261
Războaiele lui Matia	277
Expediția întreprinsă de regele Matia Corvin la 1467 în Moldova (surse documentare)	279
Din Secuime în Țara Hațegului: incursiuni otomane în Transilvania la sfârșitul anilor 1470	294
Câteva aspecte ale defăimării regelui Matia Corvin în secolul al XV-lea	309
Matia și românii	325
Specificul stăpânirilor românești în Țara (districtul) Hațegului în prima decadă de domnie a regelui Matia Corvin	327
Privilegii locale obținute de români în epoca domniei lui Matia Corvin	351
Starea domeniului Hunedoara la sfârșitul secolului al XV-lea	367
Moștenirile lui Matia	379
Matia Corvin, <i>re de Ungaria, re de Dacia</i> etc., în anul 1462	381
O cronică din timpul regelui Matia Corvin: Almoș, „ucis în luptă la hotarul Ardealului”	401
Mitropolia Feleacului și Moldova, din secolul al XV-lea până în secolul al XX-lea	421
Hunedoreștii și noi	443
Iancu de Hunedoara – <i>fortissimus athleta Christi</i>	445
Personalitatea lui Iancu de Hunedoara	450
Matia Corvin și Clujul (1443 – 1458 – 1490)	458
Legende și curiozități despre Matia (Matei) Corvin și familia sa	463
Matia Corvin – contemporanul nostru	471
Încheiere	476
Bibliografie selectivă	479
I. Izvoare	479
II. Istoriografie	488
Index	501
Ilustrații	521

LBRIS

We know
books

Evul Mediu printre români

Iancu de Hunedoara – fiul lui Voicu și nepotul lui Șerbu (Șerban) – și-a străbătut drumul său prin lume la finele Evului Mediu, adică într-o epocă mult diferită de a noastră. Dar începutul acestui drum nu poate să fie așezat în Evul Mediu general, neprecizat sau de oriunde, ci în lumea medievală românească a Transilvaniei, undeva spre sud-vestul Voievodatului, aproape de Țara Hațegului și, după unele indicii, chiar în această regiune de pe axa Jiului și care se unește, astfel, cu Țara Românească cea Mică (Oltenia). S-a văzut recent și legătura respectivei familii cu Țara Românească cea Mare, într-un loc apropiat de capitala țării, Curtea de Argeș. Cum era societatea Evului Mediu european, în general, și românesc, în special?

EVUL MEDIU ÎN CADRU EUROPEAN

Inițial lumea europeană și ulterior toată lumea „civilizată” s-au obișnuit, de la Renaștere încolo, să trateze Evul Mediu cu dispreț, dar și cu multă superficialitate, care au crescut mereu în timp, pe măsură ce perioada respectivă devenea tot mai îndepărtată și părea tot mai obscură. Cine nu a auzit expresii de genul „Evul Mediu întunecat”, „barbarie medievală”, „întuneric medieval”, „comportament ca-n Evul Mediu”? Disprețul este conținut chiar în nume: cei doi termeni alăturați înseamnă „perioada mijlocie”, în sensul unei părănteze neinteresante, neînsemnate și chiar jenante, situate între luminoasa Antichitate clasică (greco-romană), care a oferit modelul sau idealul de cultură și civilizație, pe de o parte, și Renaștere, care s-a străduit să reînvie cât mai bine acest model antic, pe de altă parte. „Reînvierea”, la o privire mai atentă, a însemnat, în fapt, copiere sau imitație, iar atunci când imitația a fost depășită și

abandonată, se trecea treptat spre cultura modernă. Deoarece artiștii, savanții, literații care au trăit între secolele al V-lea și al XIV-lea – adică oamenii de cultură sau creatorii medievali –, cu foarte rare excepții, nu au imitat operele clasice greco-latine, au fost tratați cu dispreț, cu desconsiderare și au fost ignorați multă vreme, ei și operele lor. Firește, o biserică gotică nu seamănă cu un templu grec, dar nu pentru că oamenii Evului Mediu nu știau să facă temple, cum s-a crezut o vreme, ci pentru că nu-i interesa acest lucru, ei având o altă sensibilitate, o altă concepție despre divinitate și despre creație. Dar ideea că între „lumea veche” și „lumea nouă” – imitație a celei vechi – se interpune una „mijlocie”, fără nicio personalitate, una întunecată, de tranziție, nepotrivită, ca un fel de accidental istoriei, și-a făcut loc treptat, s-a insinuat în unele scrieri, pentru ca apoi să se generalizeze. Eroarea provenea dintr-o concepție greșită, anume din judecarea epocilor trecute în funcție de valorile societății contemporane celui sau celor care făceau observațiile respective. Astfel, dacă studiem Evul Mediu în funcție de ideile considerate progresiste ale secolelor al XVIII-lea și al XIX-lea, adică în funcție de libertate, egalitate, frăție, democrație, concurență, capital, liberalism, individualism etc., atunci acea lume ne apare iremediabil înapoiată și neinteligibilă. Dar valorile Evului Mediu erau cu totul altele, ele bazându-se pe ierarhie, supunere, credință, privilegiu, onoare cavalească, iubire curtenitoare, comunități sau corporații, confrerii etc. Astfel, orice analiză a lumii medievale trebuie să pornească de la aceste coordonate, și nu de la altele. „Evul Mediu întunecat” este rodul unui clișeu născut din considerente anistorice, nepotrivite investigării trecutului.

Această concepție a acționat în timp ca o sentință, ca un sigiliu pus cu forță și imposibil de șters ori de eludat. Lumea modernă, mai ales prin Marea Revoluție Franceză, a aruncat un oprobriu greu, apăsător, pe care romantismul a încercat, fără prea mare succes, să-l îndepărteze, poate și fiindcă a alunecat spre o imagine idealizată a Evului Mediu, din care proveneau doar ruine fascinante, cavaleri în turnir, onoare cavalească, romane galante (*l'amour courtois*) sau poezii ale trubadurilor, truverilor sau minnesăngerilor. De aceea, în ciuda lucrărilor foarte serioase ale istoricilor (din ultimul secol, de exemplu), în opinia publică a rămas o imagine superficială și deformată a Evului Mediu, în care ar fi trăit

oameni stângaci și neîndemânatici, aspri și ignorați, caracterizați prin barbarie, supuși unei crunte asupriri a feudalilor, perioadă în care o mână de aristocrați (dacă nu doar regele) decideau totul, în care unele femei erau socotite bune numai spre a fi laudate în poezie, iar altele numai spre perpetuarea speciei, în care biserica era atotputernică și îi ardea pe rug, prin intermediul Inchiziției, pe opozanți și incomozi etc. Este totuși evident astăzi că unele dintre aceste clișee au fost abolite, dar în prea mică măsură, încât foarte puțină lume știe, de exemplu, câte inovații a adus omenirii Evul Mediu, de la cartea manuscrisă, numită codice (în Antichitate erau rulouri, numite *volumina*, un fel de suluri), până la notele gamei muzicale și la muzica fondată pe ritm.

Pentru înțelegerea cadrului lumii revolute de-atunci, cel mai fascinant tablou este acela al vieții sociale medievale. S-a crezut și s-a susținut un timp că această societate era bazată pe anarhie, pe un fel de mișcare haotică a oamenilor și pe o funcționare aleatorie a vieții, pe rivalități nesfârșite între nobilii mari și mici, între nobili și biserică, între regi (principi) și vasalii lor. Or, dimpotrivă, lumea medievală, deși nu se structurează pe forme și principii familiare nouă astăzi, nu se reazemă pe anarhie, ci pe ierarhie, ceea ce este cu totul altceva. Raporturile dintre oameni nu provin, în Evul Mediu, neapărat de la o autoritate administrativă centralizată, iar autoritatea care există nu rezidă, cum se întâmpla în lumea antică, în orașe. Esența societății feudale este ierarhia, înțeleasă ca o rețea de relații structurate pe drepturi și obligații reciproce. Aceste relații sunt numite, de obicei, vasalice sau feudo-vasalice și se traduc printr-o serie de aranjamente personale, concretizate în contractul vasalic, care include – în forma ideală – trei gesturi, ceremonii sau secvențe, anume omagiul, jurământul de credință și investitura. Mai pe înțeles, prin contractul vasalic, un om liber și, de regulă, posesor de anumite bunuri devine omul altui om, tot liber și posesor de mai multe bunuri și mai puternic, pe baza unui acord bilateral, cu clauze specifice. Scopul contractului vasalic era protecția venită dinspre una din părți și ajutorul (militar) și sfatul, acordate de cealaltă parte. Aspectul palpabil al contractului vasalic era investitura, adică înzestrarea omului mai slab (numit vasal), din partea omului mai puternic (numit senior) – sub a cărui protecție se punea cel mai slab –, cu o bucată de pământ, de

mărime variabilă, numită convențional feud. Prima formă a feudului a fost beneficiul (*beneficium*), acordat viager. În schimbul acestei danii și al amintitei protecții, dăruitul era dator cu „ajutor și sfat” (*auxilium et consilium*). Conform unei linii de interpretare, chiar și țărani erau un fel de vasali (situați la baza ierarhiei), fiindcă bucățile lor de pământ erau primite (sau erau considerate ca fiind primite) de la nobil (feudal), spre a fi lucrate, în anumite condiții, care includeau tot drepturi și obligații reciproce, între ele plasându-se, pentru multe secole, până spre finele Evului Mediu, și conservarea calității de oameni liberi a acestor țărani. Totuși lumea seniorilor și vasalilor este formată din indivizi liberi, pe când țărani șerbi se aflau în grade diferite de dependență față de stăpâni. Mai circulă credința despre sărăcia lucie a tuturor acestor țărani, care s-ar fi târât goi și flămânzi la picioarele stăpânilor lor, când, în fapt, mulți dintre ei (ne gândim inclusiv la iobagii din Transilvania) aveau câte opt perechi de boi, câte patru cai și câte 150 de porci.

Firește, schema teoretică schițată mai sus (despre relațiile de vasalitate) este ideală și nu se întâlnește în forme pure nici măcar în întreaga Franță, dar acolo unde se pot distinge caracteristicile sale de bază societatea se numește, convențional, feudală (seniorială).

În ultimele decenii au apărut între istorici o serie de controverse care au condus la propuneri foarte serioase de regândire a întregului eșafodaj al societății medievale și de renunțare la denumirea de „societate feudală”. Până în prezent însă, nu am identificat vreo abordare teoretică menită să răspundă mai bine nevoii de a defini, la nivel cât mai general posibil, mecanismul lumii medievale. Noile propuneri (formulate cu destulă vehemență), accentuând diferențele, nu au făcut decât să ofere concepte sau denumiri noi, adecvate unei anumite regiuni a Europei, dar nepotrivite pentru alte zone, uneori chiar din vecinătate. De aceea, în acest moment, cu toate rezervele, considerăm mai potrivită (atunci când este neapărat necesară), inclusiv pentru Europa Centrală și chiar pentru o parte a celei Sud-Estice, denumirea de lume feudală.

CARACTERISTICILE EVULUI MEDIU

În acest context, lumea său societatea feudală are câteva caracteristici peste care nu se poate trece: este o societate rurală și agrară (orașul este o excepție de la feudalism și, atunci când apare, cu „dreptul de comună” sau „dreptul comunal” inclus, devine o armă de subminare a feudalismului); este o societate reglată de aranjamente personale care dau sens și formă pomenitei ierarhii; este o lume cu puternice tendințe comunitare, o lume în care, de regulă, grupul contează mult mai mult decât individul. Astfel, în centrul societății era atunci pământul, organizat sub forma moșiilor (posesiunilor), în mijlocul cărora se afla castelul (cetatea, conacul, locuința întărită a nobilului) – locul vital al domeniului și azilul natural al întregii populații a satului în caz de pericol. În alte zone ale posesiunilor erau satul, sesiile (loturile) date spre folosință țăranilor, locurile de uz comun (pădurile, pășunile, apele etc.), lotul lucrat în regie proprie de stăpân etc.

Legat de spiritul comunitar al Evului Mediu, trebuie evidențiată structura societății, așa cum era descrisă de „ideologii” epocii respective și cum era percepută de „opinia publică”. Din acest punct de vedere, lumea era împărțită în trei grupuri mari, în trei comunități sau în trei corporații, anume cei care luptă (*bellatores*), cei care se roagă (*oratores*) și cei care lucrează sau produc hrana (*laboratores*). Conform viziunii de mai sus, societatea trebuia condusă de reprezentanții acestor grupuri privilegiate, în armonie, fiindcă lumea era imaginată printr-un fel de întrepătrundere de sarcini, de completare reciprocă a îndatoririlor: războinicii erau cavalerii și nobilii, care luptau pentru sine și pentru celelalte două grupuri, rugătorii erau clericii (preoții și călugării), care se rugau pentru mântuirea lor și a întregii societăți, iar lucrătorii erau țăranii și artizanii în genere, care produceau hrana grupului lor și a celorlalte două. Natural, această „diviziune a muncii” în societate era ideală, prezentată de anumiți gânditori, pentru un anumit teritoriu al Europei Occidentale și pentru o perioadă de timp limitată. Nu avem instrumentele necesare pentru a măsura extensiunea și valabilitatea unor astfel de concepții și de percepții, dar le putem surprinde în țări variate și pe intervale de timp destul de mari. Astfel, în momentul în care aceste

comunități au primit consacrare scrisă sub formă de privilegii, ele au început să se numească stări (*status*), adică forme sau componente ale puterii sau ale politicii (admițând că, pe scurt, politica înseamnă putere, dorință de putere, de exercitare a puterii). Începând cu epoca modernă, vorbim de trei puteri în stat – executivă, legislativă și judecătorească –, fapt care presupune aplicarea principiului separației puterilor. În Evul Mediu nu exista principiul separației puterilor în funcție de cei care conduc (conform legilor), cei care fac legile și cei care sancționează încălcările legilor (judecă), dar exista un principiu al separației și al uniunii, în același timp, în funcție de cei care luptă, de cei care se roagă și de cei care muncesc. Aceste trei stări dădeau esența puterii, adică a funcționării statului. De altfel, în latina medievală, termenul stare (*status*) este identic ca formă cu termenul (antic sau modern) de stat, deși, la romani, ordinea de stat a fost numită, vreme de vreo cinci secole, *res publica*.

Evul Mediu mai are o caracteristică, fără înțelegerea căreia devine greu de receptat. Este vorba despre atașamentul nețărmurit al oamenilor care au trăit atunci față de Dumnezeu (prin credință) și față de biserică. Nu este vorba aici numai de rugăciuni și de respectul de care se bucura clerul, ci de neputința de a imagina viața fără protecția lui Dumnezeu și în afara bisericii. Asta nu înseamnă că nu erau abateri de la credința oficială și de la biserica recunoscută, dar măsura tuturor lucrurilor era Dumnezeu, numai Lui i se închinau imnuri de slavă, El trebuia preamărit, ca și viața fericită din Paradis, rezervată de El dreptcredincioșilor. De aceea, numele Domnului și locuțiunile care se refereau direct la divinitate (inclusiv la trinitate) se scriau cu inițială majusculă. Această concepție făcea ca viața pământească să fie de mulți disprețuită și, uneori, neglijată, ca individualitățile să nu apară în prim-plan, să nu se semneze operele artistice etc. Creatorul și atotstăpânitorul era unul singur, iar ființa umană urma să se cufunde în anonim, fără urmă de orgoliu, de semeție. Cu alte cuvinte, lumea nu trebuia să aibă chipul și asemănarea omului, ci chipul și asemănarea lui Dumnezeu. De aceea, de exemplu, pronunțarea afuriseniei (sau a excomunicării) asupra unei comunități de către papă sau de către alt prelat devenea o nenorocire fără egal, lipsindu-i pe oameni de slujbele religioase curente, de botezuri,

de căsătorii, de înmormântări etc., ceea ce apărea drept un cataclism sau drept un rău catastrofic. Biserica a avut însă un rol fundamental nu doar în trăirea spirituală, ci în întreaga lume medievală, inclusiv în viața economică și socială, în justiție, asigurând echilibrul social și buna funcționare a tuturor celorlalte instituții. Au fost și derapaje, dar mult mai puține decât cele relatate de obicei. De exemplu, tribunalul Inchiziției nu a avut nici pe departe rolul malefic atribuit de unii în Evul Mediu. Inchiziția a ordonat și disciplinat cu mijloace obișnuite viața oamenilor medievali, iar când a trecut la excese (faimoasele procese contra vrăjitoarelor și arderile pe rug) Evul Mediu era deja trecut (în Occident, epoca modernă începe pe la 1450-1500). Altminteri, dincolo de unele inerente note discordante, biserica medievală a asigurat pentru omul de rând legătura dintre Pământ și Cer, întreținând vie speranța, fără de care lumea nu poate viețui. Chestiunea complicată a creștinismului era însă Marea Schismă, pronunțată în 1054 și percepută acut și dureros de oamenii de rând după Cruciada a IV-a (1204). De-atunci, adică de la căderea capitalei creștinismului răsăritean în mâini creștine apusene, conflictul dintre cele două biserici a devenit ireconciliabil. Corvineștii au trăit în mare măsură, cu excepția regelui Matia și a urmașilor săi, în Transilvania, adică într-o regiune în care populația de rând aparținea în mare majoritate confesiunii bizantine (răsăritene), iar elita oficială era parte a confesiunii latine (apusene).

Societatea medievală, atunci când a atins un anumit grad de evoluție, a simțit nevoia unor structurări teritorial-politice mai bine articulate, de tipul unor stăpâniri (seniorii), cum erau ducatele, principatele, regatele etc. în Apus sau cnezatele, voievodatele, țaratele etc. în Răsărit. Deasupra tuturor era imperiul sau mai precis amintirea lui, imperiu care a supraviețuit parțial în partea estică, între 476 și 1453, sub forma Bizanțului (Împeriul Roman de Răsărit) și s-a refăcut de la anii 800-900 în Vest, sub forma Imperiului Carolingian și apoi Romano-German. În pofida unor prejudecăți încă vii, românii și-au construit structuri politice teritoriale medievale în paralel cu toate popoarele din jurul lor, mai întâi anumite entități ivite din tradiția veche romană, pe ruinele fostului imperiu, și care au fost numite „Romanii” sau „Valahii”. Apoi, după

conviețuirea cu slavii și pe măsura asimilării acestora, au apărut, prin secolele IX-X, cnezatele/judeciile și voievodatele/ducatele, influențate mai târziu și de populațiile stepei (pecenegii și cumanii). Aceste structuri politice românești, slavo-române sau eterogene se numeau încă din vechime țări (*terrae*) și aveau în frunte conducători locali, numiți în izvoare juzi sau cnezi și duci sau voievozi. Asemenea formațiuni din interiorul arcului Carpaților și din Părțile Vestice (Partium) au fost surprinse, în secolele X-XIII, înainte de a se unifica, de raziile și apoi de atacurile organizate ale ungurilor. Treptat, până pe la 1200, acestea au fost cuprinse în Regatul Ungariei. Conducătorii celorlalte, aflate la sud și la est de Carpați, au fost siliți să intre în raporturi de vasalitate cu regii Ungariei și să suporte presiunile Ungariei și ale tătarilor. Profitând de această rivalitate și concurență, dar și de alte împrejurări, aceste formațiuni politice au reușit totuși, în secolele XIII-XIV, să se organizeze sub forma unor principate centralizate, numite Țara Românească și Moldova, conduse de domni „din mila lui Dumnezeu”. Astfel, românii medievali au trăit în aceste două state de sine stătătoare (atât cât putea să existe atunci un asemenea statut), conduse de elite ivite din sânul lor, și în Transilvania (supusă Ungariei) și în Ungaria propriu-zisă. Aici, în Ungaria (și în Transilvania), viața românilor a urmat reguli distincte, adaptate specificului unui regat catolic, format după modelul Imperiului Romano-German și al Sfântului Scaun. Între aceste reguli, era și aceea de structurare a societății în funcție de pomenitul regim al stărilor.

În Europa Centrală și Sud-Estică, această împărțire în luptători – rugători – lucrători era mult mai laxă și mai relativă și nu mai respecta formele pure din occidentul continentului. Dar ea exista, așa cum exista și regimul stărilor, deopotrivă în Cehia (Boemia), Polonia, Ungaria sau țările române. Ungaria, țară foarte eterogenă din varii puncte de vedere, avea diferite structuri regionale particulare, în care societatea tripartită menționată prezenta modele surprinzătoare, originale, irepetabile. Astfel, în Transilvania, țară cu tradiție separată și cu organizare distinctă, cu o populație românească numeroasă și cu grupuri etnice colonizate, conducerea s-a exercitat – conform mărturiilor păstrate din secolul al XIII-lea înoace – prin regimul de stări sau congregațional (care însemna întrunirea periodică a adunărilor de stări, numite și congregații). Însă stările, neputând îmbrăca forma clasică (deja perimată

pe-atunci în Apus), s-au adaptat structurilor locale: cavalerii și clerul au format o stare, numită a nobilimii, iar sașii, secuii și românii alte trei stări, chemate în acord cu etnonimele respective. În a doua jumătate a secolului al XIV-lea și la începutul secolului al XV-lea, aceste patru stări pe cale de consolidare s-au redus la trei – nobilii, sașii și secuii – prin eliminarea grupului românilor, care nici nu apucase să devină privilegiat în întregimea sa. Astfel, Transilvania a ajuns să fie condusă de aceste trei stări (grupuri privilegiate), care au dat specificul puterii sale, care i-au conferit personalitate internă și externă și care erau singurele vizibile din perspectivă oficială. De pe la 1450-1500, aceste stări transilvane, cu o așa de puternică și vizibilă componentă etnică, au început să fie numite „națiuni” (*nationes*). Națiunea nobililor a devenit treptat națiunea maghiară, iar celelalte două au continuat să poarte numele popoarelor lor, în dreptul cărora noțiunea de stare fusese înlocuită cu cea de națiune. Le numim însă „națiuni politice”, fiindcă înțelesul lor medieval este acela de grupuri privilegiate care participă la putere.

Românii, excluși ca grup distinct (comunitate recunoscută) dintre stări după 1350-1366, nu au mai apucat să poată fi numiți și declarați în chip oficial „națiune” (*natio*) și au rămas astfel în afara regimului „constituțional” al țării lor, devenind din secolul al XVI-lea „răbdați” sau „acceptați” ori „tolerați”, atât timp cât avea să dureze bunăvoința principilor și locuitorilor de drept ai Transilvaniei. Din acest „moment” istoric (care înseamnă decenii întregi, un secol sau chiar peste un secol), românii au încetat să mai aibă o conducere a lor, o elită în nume românesc, aidoma elitelor recunoscute (adică așa cum aveau sașii, secuii ori ungurii). Cu alte cuvinte, nu au mai avut o pătură bogată, acceptată oficial și liberă, ca să poată participa la putere. Au rămas în frunte cu mărunți posesori rurali – cnezi sau cnezi înnobilați –, reduși treptat la starea țăranilor. Românii bogați – cavaleri și posesori de moșii –, spre a-și păstra condiția și a deține în continuare puterea, au făcut slujbe credincioase regelui, s-au catolicizat și au intrat în rândul mării nobilimi, întocmai cum au făcut Voicu de Hunedoara și o parte dintre urmașii săi (dar și Drăgoșeștii, Căndeștii, Cândreștii, Bizereștii, familiile More/Ficior, Mușină, Mailat etc.). De pe la 1500 însă, nobilimea devine sinonimă cu maghiarimea. Cu alte cuvinte, acești nobili români care au continuat să participe la putere la nivel înalt s-au desprins în timp

de masa poporului lor, pe care au încetat să-l mai reprezinte. Românii au rămas țărani, preoții lor și micii nobili (nobilii „de trei prune”), care posedau înscrisuri vechi de recunoaștere a nobilității, dar care aveau, adesea, condiția materială a țăranilor mai înstăriți și mândria unei origini cândva ilustre.

Mecanismul producerii acestor procese, fapte și întâmplări se leagă prin urmare, după opinia noastră, de putere, de raportul pe care acești români l-au avut cu puterea.

LOCUL ROMÂNILOR ÎN EVUL MEDIU

Poporul român este singurul moștenitor actual al romanității orientale și cel mai numeros popor din Sud-Estul Europei, numărând circa 20 de milioane de membri trăitori în România și încă vreo 8-10 milioane situați în țările din vecinătatea României (mai ales în Republica Moldova), în Balcani, în unele țări europene occidentale (Italia, Spania, Germania, Franța etc.), în SUA etc. Limba română face parte din grupul limbilor neolatine și are patru dialecte: cel dacoromân, vorbit de majoritatea românilor din România, Republica Moldova, Ucraina, Serbia, Ungaria și din diaspora; cel macedoromân sau aromân, cel meglenoromân și cel istroromân, vorbite azi tot mai puțin în Peninsula Balcanică, din Grecia și Bulgaria până în Albania și Peninsula Istria. Poporul român, ale cărui temeuri au fost puse în Antichitate, în epoca în care statul roman s-a extins până în Balcani și la Carpați, a cunoscut aproape toate epocile importante și curente de civilizație specifice continentului european. România este formată din trei mari regiuni istorice, numite Țara Românească (Valahia Mare sau Valahia dinspre Ungaria), Moldova (Valahia Mică sau Valahia dinspre Rusia) și Transilvania. Țara Românească se subîmparte în Oltenia, Muntenia și Dobrogea, Moldova este formată din Bucovina, Basarabia și Moldova propriu-zisă, iar Transilvania are în componență Voievodatul Transilvaniei (regiunea intracar-patică), Banatul, Crișana și Maramureșul.